

Filosofiska rummet välkomnar främlingen Aristoteles

Alla känner väl till radioprogrammet *Filosofiska rummet*. Ledaren av programmet har länge varit Peter Sandberg. Numera alternerar han med Lars Mogensen och programmet ersätts ibland med Teologiska rummet. Programmet behandlar inte bara filosofiska frågor utan ofta även kända filosofer och skolor. Aristoteles hade dock aldrig tagits upp, så vitt jag vet. Det saknas inte aningar om varför, men det kan lämnas därhän.

Programmet den 12 maj, kl. 17.00 (repris på fredag, 17 maj) som går också att lyssna, när som helst, i nätet: <http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/188784?programid=793>) behandlade frågan om "**Fronesis i välfärden**". Jonna Bornemark (Centrum för Praktisk kunskap) och Göran Rosenberg (som gett ut en bok om konsten att vara människa) medverkade. Programmet kunde ha hetat "Klokheten i välfärdssamhället" och handla om hur man besitter och brukar olika former av kunskap. Sådana frågor togs upp och samtalet hade klarat sig bra utan att behöva dra in Aristoteles. Stilen blev ibland snarare "frenetisk" än "fronetisk" (knappast fronesisk).

Jag tillåter mig nu att ha några synpunkter, eftersom det råkar vara så att jag själv förde bl a det aristoteliska begreppet *fronesis* på tal innan någon annan hade uppmärksammat det i Sverige. Bengt Gustavsson var också inne på detta kunskapsspår några år senare. Numera är det ett modeord för några. Om Ingela Josefssons kunskapsvägar skulle man kunna skriva en lång reseberättelse.

Jag tycker att radioprogrammet misslyckades i sitt försökt att stödja diskussionen om Aristoteles uppfattning och filosofiska begreppsapparat. Jonnas försök att, med stöd av Sandberg, visa sin aristoteliska lärdom var en aning förmätet, för att inte säga pretentiöst. Programmet heter visserligen "filosofiska rummet", men man ska inte försöka visa lärdom och filosofisk kunskap på hörsägen, när man knappast är insatt i ämnet. Man undrar hur mycket "Aristoteles" och hur många tolkningar av insatta forskare har de medverkande i detta radioprogram tagit del av, för att uttala sig om en viktig klassisk begreppsapparat som kräver grundlig insikt och urskillningsförmåga.

Kunskapsbegrepp hör till det som är svårare att uttala sig med precision, eftersom de belastas ofta med betydelseglidningar och med namn som bytt referens över tiden och situationen. Det aristoteliska ordet "**Tekne**" till exempel, betyder inte "teknik" (detta nämndes helt korrekt i programmet), trots att vårt ord (teknik) härstammar därifrån. Det grekiska ordet betyder "konst" i vårt språk, men även detta moderna ord har tvetydig betydelse. Det är ändå inte den enda tvetydigheten som bör uppmärksammas. Ordet "praktik" står inte alls entydigt för vad Aristoteles kallade "praxis". Det finns ett fenomen kallad "metonymi" som ger upphov till semantiska glidningar som måste påpekas, om man ska använda de grekiska orden i sin gamla betydelse och förklara vad som har hänt med dem.

De tre kunskapsorden som Jonna är så "frenetiskt" (snarare än "fronetiskt" såsom hon kallar det "fronesiska" adjektivet) besatt av är *Episteme*, *Tekne* och *Fronesis*. För att förstå vad dessa aristoteliska termer stod för, måste man utgå från en annan triangel: *Theoria*, *Poiesis* och *Praxis*. Det är utifrån dessa som de tre omtalade dygderna uppstår. Enligt Jonna är bara *Fronesis* att betrakta som dygd. Vilket innebär att hon har en ganska vansklig förståelse av "dygd"-begreppet i aristotelisk mening. Det finns två typer av *tekne*-kunniga människor: *teknités* och *empeirós*. Att veta HUR och att veta VARFÖR är inte detsamma. Och inte heller att veta VAD och att veta HUR. Det gäller också att skilja mellan "handla" och "göra" och inte glömma ett viktigt begrepp som *Nous*, men även *Logos* och *Sofia*. Man kan inte förstå pusslet med Aristoteles kunskapsbegrepp om man tappar bort pjäser.

Att förstå Aristoteles kunskapsfilosofi kräver att vara ordentligt bekant med åtminstone tre verk: *Nikomakiska Etiken*, *Politiken* och *Retoriken*. Kan man inte grekiska så ska man vara påläst i jämförbara skrifter, gärna i flera tolkningar och språk. Talar man bara på hörsägen eller genom ytliga redogörelser, så missar man mycket. Då är bättre att inte dra in Aristoteles och nöja sig med att göra en analys utifrån vår direkta erfarenhet och vår egen vokabulär. Man behövde, som sagt, inte störa Aristoteles för att filosofera om våra moderna kunskapsformer.

Aristotelismen kan användas för att fördjupa diskussionen (utan att behöva köpa alla hans åsikter). Man ska inte använda hans namn för att skryta med något man inte begriper.

José L Ramírez